Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריר ען
אונד דער פרענומעראציאָנס-פרייז בעגיננט מיט דעם עמפפאנג דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נומ' 1.
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנס-געלדער צו ווענדען בעליעבט.

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.
אונד קאָסטעט
פיר עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 " "
פיערטעליעהריג 2 גולד' 50 קר' ע'-וו'.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גולד' 50 קר' ע.-וו.
פיערטעליעהריג 2 " 75 " "

Nr. 30, איילפטער יאהרגאנג | פעסט, מאָנטאג טז אדר ה'ת'ר'ל'ט' | Pest, den 10 März 1879.

אויך פאָליטיק?

וואס איזט פאָליטיק? — נון, דיא ביכער זאגען אונס: פאָליטיק הייסט דיאיעניגע קונסט, דורך וועלכע מאן איין לאנד רעגיערען, לייטען אונד אָרדנען קאנן. דיא פאָליטיק איזט איינע קלוגהייטס-לעהרע, וועלכע לעהרט, וויא מאן דאס ציעל אם קירצעסטען אונד לייכטעסטען עררייכען קאנן, אונד וועלכע בעסטען מיטטעל מאן צור עררייכונג דער בערעכטיגטען צוועקע אויפזוזיכען זאָלל. דאס, וואס איין קלוגער הויז-הערר אין זיינער הויז-ווירטהשאפט איזט, דאס איזט דיא רעגיערונג אין דער שטאאטס-ווירטהשאפט. זאָ וויא דער הויז-הערר זיין הויז אים אינגערן אָרדנען אונד נאך אויסען הין געגען דיא נאכבארן שיטצען מוס, זאָ מוס איינע רעגיערונג דיא אינגערע פערפאססונג אונד פערוואלטונג איינעס שטאאטעס אָרדנען אונד אויך דעססען בעציעהונגען צו דען אויסווערטיגען שטאאטען גענויא רעגעלן. דיעזע פאָן איינער רעגיערונג אין דען אינגערן אונד אייסערן פערהעלטניססען דעס שטאאטעס בעפאָלגטע ריכטונג הייסט מאן פאָליטיק — אונד דעריעניגע, וועלכער ניכטס בעססערעס צו טהון האט, אלס זיך מיט דען שטאאטס-אנגעלעגענהייטען צו בעשעפטיגען, הייסט: פאָליטיקער.

נאך דיעזער פאָראויסזעטצונג אונד אויסאיינאנדערזעטצונג וואָללען וויר זעהען, וועלכע אינגערע אונד אויסווערטיגע פאָליטיק וויר היער האבען. — אונזערע שולדען, דיא נאָטה אונד דער געלד-מאנגעל בילדען דיא אינגערע פאָליטיק, וועהרענד יעטצט דיא אויסווערטיגע פאָליטיק נור אויף דעם זינדען-באָק באָסניען צווישען דען שווארצען בערגען הערומרייטעט. —

אונזער אונגארישער רייכסטאג, וועלכער זיך מיט דען אינגערען אנגעלעגענהייטען דעס לאנדעס בעפאסט, בעשעפטיגט זיך שאָן זייט פיעלען יאהרען הויפטזעכליך מיט דעם וואָרטע "דעפיציט". דיעס איזט איינע לאנגוויעריגע קראנקהייט, מיט דער מאן פאָן איינעם ארצט צום אנדערן געהט, דא אבער יעדער ארצט זיינע ווייזהייט נור אוס דעמזעלבען דאָקטאָר-בוך שאָפפט, זאָ וויים קיינער מעהר אלס דער אנדערע, מאן ארבייטעט אן דער קראנקהייט הערום, אָהנע העלפען צו קאָננען — ביז ענדליך דיא נאטור טאָדטעט אָדער היילט — אונד זאָ דעם ערצטליכען טרייבען איין ענדע מאכט. דאס פאָליטיזירען, פילאָזאָפירען אונד קליגעלן אונזערער שטאאטס-מענגער נימצט ניכטס, אונגארן מיססטע נור איין פאאר גוטע ערנטע-יאהרע האבען — דאס וועהרע דאס בעסטע הייל-מיטטעל! אבער היער בעגיננט שאָן דער פריהלינג מיט אונגעהייערן איבערשוועממונגען!

אונזערע דעלעגאציאָן, וועלכע זיך מיט דען פערהעלטניססען אונזערעס לאנדעס צו דען אנדערען אויסווערטיגען שטאאטען בעפאסט, בעשעפטיגט זיך שאָן זייט פיעלען מאָנאטען הויפטזעכליך מיט דעם וואָרטע באָסניען. דיעזער דאָרן ווירד זאָ לאנגע אין אונזערעם קאָרפער בלייבען, זאָ לאנגע זיך ניכט דיא נאטירליכען פערהעלטניססע דעראַרט געשטאלטען ווערדען, דאס דיעזער דאָרן דורך דיא נאטור דעס שטאאטס-קאָרפערס זעלבסט הינויס געוואָרפען ווירד. — זאָ לאנגע וויר פאָם וועסטען דאס גראָסע דייטשלאנד אונד פאָם נאָרדען דאס גראָסע רוסלאנד צו פירכטען האבען, זאָ לאנגע מיססען וויר אונס אויך שמערצהאפטע מיטטעל געפאללען לאססען.

"דעפיציט" אונד "באָסניען" זינד יעטצט דיא צוויא ענד-פונקטע, צווישען וועלכען זיך אללעס פאָליטיזירען בעוועגט, וועסהאלב אויך דער רייכסטאג אונד דיא דעלעגאציאָן קיין פרישעס אינטערעססע מעהר האבען. אונזערע לעזער מאכען אונס פאָרווירפע, ווארום וויר זאָ וועניג פאָן דען רייכסטאגס- אונד דעלעגאציאָנס-זיטצונגען ברינגען, וועהרענד אנדערע צייטונגען מיט דענזעלבען פאָלל זינד. — נון, ווענן זיך נור איינער דיא מיהע נעהמען מאכטע, אים זאָ איינען גראָסען רייכסטאגס- אָדער דעלעגאציאָנס-בעריכט אים "פעסטער ללאיד" דורכצולעזען, דאנן ווערע ער שאָן איבערצייגט, דאס ער פיעלע ציילען אָהנע אינהאלט געלעזען, אונד דאס וויר דאראן אם בעסטען טהון, ווענן וויר פאָן דעם גראָסען ניכטס נור וועניג אָדער גאר ניכטס ברינגען. אין אונזערעם פאָריגען בלאטטע האבען וויר אבזיכטליך איינען גראָסערען דעלעגאציאָנס-בעריכט געבראכט, דאמיט עבען דער לעזער זעהע, וויא וועניג זינן, וויא וועניג נייעס אין דען פיעלען ציילען ענטהאלטען איזט.

אין זיינער פאָרגעסטריגען זיטצונג האט דער אונגארישע רייכסטאג אויסנאהמסווייזע ניכט פאָם "באָדישעט" אונד ניכט פאָם "דעפיציט" געשפראָכען — זאָנדערן איבער איינגע "פעטיציאָנען" פערהאנדעלט. — איינע פעטיציאָן האנדעלטע אום דיא פערבינדונגען דער אונגארישען מיט דען רומענישען באהנען. דיעזע פערבינדונגען זאָללען נאך צוויא ריכטונגען געשעהען: דיא איינע געגען זידען, פאָן קראָנשטאדט נאך פלאָעשטי אונד ביקארעסט — אונד דיא צווייטע געגען אָסטען, פאָן אָרשאָוויא נאך ווערציאָראָוויא, לענגס דער דאָנוי געגען טורנ-סעווערין ביז פיטעשטי. — פאָן דעם אונגארישען באהנהאָפע אין אָרשאָוויא ביז צו דעם רומענישען באהנהאָפע אין ווערציאָראָוויא איזט נור איינע האלבע מיילע — אונד דאָך מיססען דיא מיט דער באהן אין אָרשאָוויא אנלאנגענדען רייזענדען נאך רומעניען איינע האלבע מיילע "פער אקסע" פאָהרען, אים דאנן ווידער דיא באהן אין ווערציאָראָוויא בעניטצען צו קאָננען. דיעזע אונגאריש-רומענישע באהן-פערבינדונג פאָן איינער האלבען מיילע וויל דיא רעגיערונג זאָ לאנגע ניכט הערשטעללען, ביז ניכט דיא פערהאנדלונגען איבער דיא פערבינדונגס-באהן צווישען קראָנשטאדט אונד פלאָעשטי אינס ריינע געבראכט ווערדען.

נאך דיעזער אנגעלעגענהייט ווארדע דיא פעטיציאָן דער סעקלער אים זיעבענבירגען פערלעזען. דען סעקלערן ווארדע נעמליך דאס בראנטוויין-ברענגען אין קליינען קעססעלן פערבאָטען, געגען וועלכעס פערבאָט זיא נון פראָטעסטירען. דער אייסערסט-לינקע אונגראָן בעשימפפטע דען פינאנץ-מיניסטער וועגען דיעזעס פערבאָטעס. — נון וואר דער שקאנדאל פערטיג, וואס אין אונזערעם רייכסטאגע עבענפאללס קיינע זעלטענהייט איזט. — וועהרענד אונגראָן געשפראָכען האט, ווענדעטע איהם מיניסטער גראף סאפארי דען ריקען צו, אונד שפראך מיט איינעם נעבען איהם זיטצענדען דעפוטירטען. דאדורך פיהלטע זיך ווידער אונגראָן בעליידיגט אונד זאגטע: "ווענן מיר דער מיניסטער דען ריקען צוגעווענדעט, זאָ ווירד דאס פאָלק, דעססען פערטרעטער איך בין, איהם דען ריקען קעהרען." — דאראויף פערליעס סאפארי צאָרניג דען זאאל, אונד קעהרטע ערסט דאנן צוריק, אלס אונגראָן זיינע רעדע בעענדעטע. דאנן זאגטע גראף סאפארי: "הערר אונגראָן גלויבט, דאס ער מיט זיינעם געשרייא אונד זיינעם געפאָלטער מיר פורכט איינפלאָסען קאנן. איך בין אן זאָלכע מאניערען ניכט געוואָהנט, אונד דעסהאלב האבע איך איך דען זאאל פערלאססען." — דאראויף ערוויעדערטע אבער אונגראָן פאָלגענדעס: "ווענן דער גראף מיניסטער זיין וויל, זאָ איזט עס זיינע אמטליכע פפליכט, איך דאס שרייען אונד פאָלטערן איינעם דעפוטירטען, איינעם פערטרעטער דעס פאָלקעס אנצוהאָרען. איך אלס דעפוטירטער האבע דיא "פאטריאָטישע פפליכט" דאס שטאָטטערן דעם העררן מיניסטערס אנצוהאָרען, זאָ אונאנגענעהם דיעס מיר אויך איזט." — פיר דיעזע בעליידיגונג דעס מיניסטערס איזט נון ענדליך הערר אונגראָן "צור אָרדנונג" גערופען וואָרדען. — דאס וואר אלזאָ איין פאָליטישער שקאנדאל!

פאָן דען איבריגען אייראָפעאישען שטאאטען איזט יעטצט וועניג צו בעריכטען. בלאָס אין פראנקרייך שפריכט מאן יעטצט פאָן איינער נייען מיניסטער-קריזיס. דיא קאָממיסיאָן דער פראנצאָזישען נאציאָנאל-פערזאממלונג האט נעמליך דען אנטראג געשטעללט, מאן מאָגע דאס פריהערע מיניסטעריום אין אנקלאגע-שטאנד פערזעטצען. דאס יעטציגע מיניסטעריום וויל אבער אויף דיעזען אנטראג ניכט איינגעהען —; ווענן נון אין דער אָפפענטליכען זיטצונג דער נאציאָנאל-פערזאממלונג דיעזער אנטראג אנגענאָממען ווירד, זאָ ווירד אויך דאס יעטציגע פראנצאָזישע מיניסטעריום אבדאנקען.

דיא רוסען האבען זיך בערייטס אם 5. מערץ אויס אדריאנאָפעל צוריקגעצאָגען. זיד-בולגאריען איזט אלזאָ פאָן דען רוסען פערלאססען. גלייך נאך אבצוג דער רוסען אויס אדריאנאָפעל איזט דיא טירקישע ארמעע אונטער גענעראל רעאָף פאשא איינגעצאָגען, אים דא דיא רוהע אונד אָרדנונג אויפרעכט צו ערהאלטען. — אונד זאָמיט ווינשען וויר, דאס דיעזע לאנגוויעריגע רוסיש-טירקישע קריעגס-פאָליטיק איין פריעדליכעס ענדע נעהמען מאָגע.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

(דער יידישע שולפאָנד אין דער פעטיציאָנס-קאָממיסיאָן.) פאָר קורצעם האבען וויר געמעלדעט דאס טשאנאדי אים רייכסטאגע אינטערפעללירט האט, ווארום דיא אנגעלעגענהייט דעס יידישען שול-פאָנדעס נאך איממער ניכט צור פערהאנדלונג געלאנגע? דיא אנטוואָרט לויטעטע: וויל דיא אקטען-שטיקע נאך ביים קולטוס-מיניסטעריום ליעגען. פאָריגע וואָכע האט טשאנאדי זיינע אינטערפעללאציאָן ווידערהאָלט. יעטצט ערהיעלט ער צור אנטוואָרט, דאס דיא אקטען-שטיקע זאממט איינעם אויספיהרליכען בעריכטע זאָבען פאָם קולטוס-מיניסטעריום הערא[illegible]געלאנגט זייען, וועסהאלב דיא בעראטהונג דיעזעס געגענשטאנדעס דענן אויך באלד בעגיננען ווערדע. אין דער זאממטאג-זיטצונג דער פעטיציאָנס-קאָממיסיאָן דעס אונגארישען רייכסטאגעס געלאנגטע אונטער אנדערם אויך דיא אנגעלעגענהייט דעס אונגאריש-יידישען שולפאָנדעס צור פערהאנדלונג. פאָרלייפיג האט זיך יעדאָך דיא קאָממיסיאָן דאראויף בעשרענקט, יענע אקטען-שטיקע צו שטודירען, וועל-

* (סענגעדין אין איבער-שוועממונגס-געפֿאהר.) דיא טהייס האט בערייטס איינען דאמם דורכבראָכען אונד ערגיעסט זיך איבער אללע פֿעלדער אין דער אומגעגענד סעגעדינ׳ס. איבער 10000 יאָך-פֿעלדער שטעהען אונטער וואססער. דיא שטאדט סעגעדין איזט נאָך איינגעשלאָסען דורך דען דאמם דער אלפֿאָלד-באהן געשיטצט. וועגן נין אויך דער דאמם דער אלפֿאָלד-באהן דורכבראָכען ווערדען זאָללטע, דאנן שטעהט דיא גאנצע שטאדט סעגעדין אונטער וואססער. אן דער ערהאָהונג אונד בעפֿעסטיגונג דיעזעס אלפֿאָלד-באהנ-דאממעס ארבייטען יעטצט 3000 פערזאָנען; דענן דאס וואססער שטראָמט פֿאָן דריא זייטען געגען דיא שטאדט. וועגן דער אלפֿאָלד-באהנ-דאמם ניכט ערהאלטען ווערדען קאנן, דאנן איזט דיא שטאדט סעגעדין אויף אימער פֿערלאָרען.

* (איינע בעאונרוהיגענדע נאכריכט) בראכטע אונס הייטע איינע לעמבערגער דעפּעשע, אינדעם זיא מעלדעט, דאס אין דעם גאליצישען אָרטע באָרסצאָוו איינינע באַלעַרא-ארטיגע קראנקהייטס-פֿאַללע פֿאָרגעקאָממען זייען. —

* (מיניסטער-קריזיס אין פאריז.) איינע הייטיגע פאריזער דעפעשע מעלדעט, דאס דער פֿראנצאָזישע מיניסטער-פרעזידענט וואדינגטאָן אבגעדאנקט האט.

* (איינע אינטערעססאנטע געריכטס-פֿערהאנדלונג) האט געסטערן אין נעאפעל בעגאָנגען. יענער פאססאמענטע-וועלכער אם 17 נאָוועמבער דען קאָניג פֿאָן איטאַליען ערמאָרדען וואָללטע, זאָלל יעטצט פֿאָם געריכטע אין נעאפעל פֿעראורטהיילט ווערדען. געסטערן האט נון דאס אָפֿפֿענטליכע פֿערהאָר דיעזעס פאססאמענטע ביי דער געריכטס-פֿערהאנדלונג בעגאָננען. וועהרענד דעם פֿערהאָרעס צייגטע זיך פאססאמענטע זעהר גלייכגילטיג, היע אונד דא לעכעלטע ער זאָגאר.

* (דער הערדישער פֿאָן אפֿגהאניסטאן געשטאָרבען.) שיר אלי קהאן, דער הערדישער פֿאָן אפֿגהאניסטאן, דער אייגענטליך דען קריעג געגען ענגלאנד פֿערשילדעטע, איזט אם 21-טען פֿעבער געשטאָרבען.

לאָטטאָ-ציעהונג פֿאָם 5-טען מערץ 1879.

ב ר י נ ן 3 59 34 13 31

פעסטער שלאכטפֿיה-מארקט. ביי דער אם 6-טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטענען וואָכען-מארקטע וואורדען 1744 שטיק גראָס- אונד 1895 קליין-פֿיעה צו מארקטע געבראכט. היעפֿאָן וואורדען פֿערקויפֿט: 113 שטיק שטיערע, פער שטיק פֿאָן 80 — 176 גולדען. — 784 אָכסען דאס פאאר פֿאָן 200—355 גולד. 570 קיהע דאס פאאר פֿאָן 140—260 גול. 215 מעלק-קיהע דאס שטיק פֿאָן 70—195 גול., 72 שטיק ביפֿפֿעל דאס פאאר צו 150—230 גולד., 728 שטיק קעלבער דאס שטיק פֿאָן 16 — 28 גול. 1167 שטיק לעממער דאס פאאר $4^1/_2$ — 7.40 גול.

פרייזע פער 100 קילאָ: אָכסען-פֿלייש 49 — 53 גולדען — קוה-פֿלייש 48 — 51 גולד., קאלב-פֿלייש 70—90 גולדען ביפֿפֿעל-פֿלייש 42—45 גולד.—

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר״י רייז.

שטעללען-געזוך.

איין פראקטישער שוחט, קורא פֿאָרבעטער, דער צוגלייך קינדער צו אונטעררייכטען בעפֿעהיגט איזט, אונד דעססען גאטטין אויך אין האנד-ארבייט אונטערריכט ערטהיילען קאנן, מיט גוטען צייגניססען אונד קבלות פֿערזעהען, אים אלטער פֿאָן 30 יאהרען, פֿאטער איינער קליינען פֿאמיליע, וויגשט פֿאָן ר״ח אייר הבע״ל אין איינער געמיינדע אלס צווייטער שוחט אנגעשטעללט צו ווערדען. דערזעלבע ווירדע אויך איינע זאנסטיגע פאססענדע אנשטעללונג אננעהמען. אנטראָגע וואָללע מאן געפֿעלליגסט באלד אן אונטען-שטעהענדע אדרעססע ריכטען:

I. H. König, lange Gasse 201. Neutra.

יין כשר לחג הפסח

צו האבען ביי לאזאר בערגער עט זאָהנע, וויין פראָדוקציאָן אין דיאָנדיאָש, (שטאציאָן דער אונגארישען שטאאטס-באהן.) (1—4)

האָפֿליכע איינלאדונג צום בעזוך׳

אין אונזערער, זייט 36 יאהרען בעשטעהענדען ליקווער- אונד עססיג-פֿאבריק, פעסט 2 מאָהרענגאססע נ׳ 4, האבען וויר צו דען בילליגסטען פרייזען של פסח פֿאָררעטהיג: עכט סירמיער שליוואָוויטץ פער בוטעללע צו 3 דעציליטער פֿאָן 25—30 קר׳, דעטטאָ פער העקטאָליטער צו 45—50 ביז 56 גולדען, ראָסטאָפּשין פער בוטעללע צו 35 צענטיליטער 32 קר׳, דעטטאָ צו העקטאָליטער 50—60 גולד׳, ווייכסעלגייסט- פאָמעראנצען-, צימט- אונד ציטראָן-ליקווערע פער בוטעללע צו 3 דעציליטער 36 קר׳, דעטטאָ פער העקטאָליטער 100 גולדען, טרעבער פער העקטאָליטער 36 גולד. באָראָווישקא פער העקטאָליטער 56 גולד. עססיג פער העקטאָליטער 9.56 גולדען. — אויך אללע סאָרטען חמץ בראנטוויינע אונד ליקווערע צו דען גענויעסטען פרייזען. וואָללען זיא אונס געפֿעלליגסט ענטוועדער בריעפֿליך אָדער פערזאָנליך געשעטצטע אויפֿטרעגע ערטהיילען אונד זיא ווערדען געוויס צופֿריעדען געשטעללט זיין. — פרייזקוראנטע ווערדען אויף פֿערלאנגען פֿראנקאָ איינגעזענדעט. — אויפֿטרעגע אויס דער פראָווינץ ווערדען געגען נאכנאהמע פינקטליך אונד סאָליד אויסגעפֿיהרט.

אכטונגספֿאָלל

יאָזעף צוואק עט קאָמפּ.

פעסט, 2 מאָהרענגאססע נומ׳ 4.

אנצייגע.

יין כשר, טרעבער אונד שליוואָוויטץ של פסח, איזט צו האבען אין גראָססער אויסוואהל צו מאָגליך בילליגסטען מאגעס-פרייז ביי לאזאר שטערן אין איללאָק (סירמיען דאָנויא-דאמפפֿשיפֿ-שטאציאָן). אויף פֿערלאנגען ווערדען פרייז-קוראנטע געשיקט. — (2—3)

כשר יין של פסח.

וויר ערלויבען אונס דען פ׳ ט׳ וויין-קויפֿערן אנצוצייגען, דאס וויר אויך היייער אונזערע איינענע פֿעכסונג, וויא אויך איינענע מאניפולאציאָן כשר יין של פסח בעסטער קוואליטעט, זאָוואהל שיללער-, אלס אויך ראָטה- אונד וויים-וויינע אין גראָססעם קוואנטום אם לאגער האבען, אונד זינד אויך אין דער לאגע, צו דען בילליגסטען פרייזען געבען צו קאָננען. — פרייזקוראנטע ווערדען אויף פֿערלאנגען צוגעזענדעט. — אכטונגספֿאָלל

מארקוס לאנג עט זאָהן.

איללאָק (אין סירמיען.) (4—4)

שפעצעריי-וואארען של פסח.

צוקער של פסח. 1) אוים דער שיראָער פֿאבריק, מיט הכשר מהרב המה״ג מוה׳ פֿייבל פלויט, אב״ד דק״ק שוראן. — 2) אוים דער פֿאבריק אין האָטצענפלאָטץ, מיט הכשר מהרב המה״ג מוה׳ ישראל ראפאפאָרט אב״ד דק״ק טארנאָ. — פֿערנער ציכאָריע, שווייצער-קאפֿפֿעע, שאָקאָלאדע, צוועטשקען, קאפֿפֿעע געבראננט, געמאהלען אונד גאנץ, אללע גאטטונגען געווירצע, ראָסטאָפּשין, וויא איבערהויפּט אללע וואארען של פסח בהכשר גמור, אין גוטער קוואליטעט צו בילליגען פרייזען עמפפֿעהלען

ווערטהיימער עט פֿראנקל

פעסט, וויטצנער-בילעיארד, מאראָקקאנערהויז.

☛ פרייזקוראנטע ווערדען אויף פֿערלאנגען פֿראנקאָ איינגעזענדעט. — אדרעססע:

Wertheimer & Frankl, Specereihandlung, Budapest.

דיא שאָנסטען גאָלדשטיקערייען

אויף פרוכת אונד מאנטעל.

ק. גרינוואלד

בודאפעסט, לאנדשטראסע, הוסאר׳שעס הויז,

עמפפֿיעהלט זיך צור אנפֿערטיגונג אללער פֿאָרקאָממענדען קונסט-גאָלדשטיקערייען פֿיר טעמפּעל, זאָוואָהל נאָך אלטעם, אלס אויך נאָך נייעם ריטוס, אונד בירגט דעססען זייט 32 יאהרען ערוואָרבענער וואָהלפֿערדיענטער רוף, וויא אויך דיא פֿיר דען טעמפּעל אין פעסט, וויען, מישקאָלץ אונד פֿיר נאָך מעהרערע גראָסע געמיינדען, צור אללגעמיינען צופֿריעדענהייט אויסגעפֿיהרטען ארבייטען — וואָריבער צייגניססע פֿאָרליעגען, — פֿיר סאָלידע אונד בעסטע עפֿפֿעקטוירונג.

☛ צייכנונגען אין גראָסטער אויסוואהל ליעגען צור איינזיכט אויף.

קורז-טאבעללע פֿאָם 6. מערץ

לאָזע.	קר. פל.	געלד-קורזע	קר. פל.
[illegible]-לאָזע צו 20 גולדען	18 25	זילבער-אגיא	100 —
סט. גענאָיס " 40 "	35 —	דוקאטען	5 54
[illegible] " 20 "	22 —	קייזערליך-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פֿראנקס)	9 28
[illegible] " 100 "	117 75	נאפאלעאָנדאָר	9 28
דעטטאָ " 50 "	61 —	דייטשע רייכסבאנקנאָטען	57 30
וואלדשטיין " 20 "	25 75	20 מארקשטיקע	11 45
ווינדישגרעטץ " 20 "	30 —	[illegible]	1 13
אונגארישע פרעמיענלאָזע צו 100 גולד.	84 50		
דעטטאָ צו 50 גולדען	84 —		
וויענער לאָזע	94 90		

ווערטה-פאפּיערע	קר. פל.	לאָזע.	קר. פל.
		1839-ער ראָטשילד-לאָזע גאנצע	— —
		דעטטאָ [illegible]	— —
אונגארישע גאָלד-רענטע	84 45	1854-ער 4 פּראָצענטיגע שטאאטס-לאָזע	111 50
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	81 25	1860-ער גאנצע	116 —
[illegible]-באנאטער	77 25	דעטטאָ [illegible]	126 —
[illegible]	76 30	1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	149 —
גאליציש	87 —	דעטטאָ " 50 "	147 50
[illegible]	82 50	[illegible]	25 —
אונגארישע אייזענבאהנ-אנלעהן	102 60	[illegible]-לאָזע	22 40
[illegible]-אבלעזונגס-אָבליגאציאָנען	82 75	קרעדיט-לאָזע	164 75
[illegible] דער אונגארישען [illegible]		[illegible]-לאָזע צו 40 גולדען	32 —
[illegible] צו 5 [illegible]	96 —	[illegible]-לאָזע	99 50
דער אונגארישען היפּאָטעקען באנק צו		[illegible] לאָזע	23 —
5 [illegible]	84 —	[illegible] צו 10 גולדען	16 —
דער אונגארישען [illegible]		[illegible] " 20 "	16 —
[illegible] צו 5 [illegible]		[illegible] " 40 "	32 50
[illegible]	— —	[illegible] " 40 "	31 25
דעטטאָ צו 6 [illegible]	— —	[illegible]-לאָזע " 10 "	16 25
דער [illegible]	87	[illegible]-לאָזע " 30 "	43 —

פֿרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פֿריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאָגר.
ווייצען [illegible]	74	—.— —.—
"	75	—.— —.—
"	76	8.20 — 8.30
"	77	8.50 — 8.65
"	78	8.90 — 9.05
"	79	9.15 — 9.25
"	80	9.30 — 9.35
" [illegible]	74.	—.— —.—
"	75.	—.— —.—
"	76	8.70 — 8.80
"	77.	8.95 — 9.10
"	78	9.30 — 9.45
"	79.	9.50 — 9.60
"	80	9.65 — 9.70
" פעסטער באָדען	74	—.— —.—
"	75	—.— —.—
"	76	8.40 — 8.50
"	77	8.55 — 8.60
"	78	8.80 — 8.95
"	79	9.— — 9.10
"	80	9.20 — 9.30
" [illegible]	74	—.— —.—
"	75	—.— —.—
"	76	8.40 — 8.55
"	77	8.60 — 8.70
"	78	8.90 — 9.10
"	79.	9.25 — 9.35

פֿריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאָגר.
קאָרן	72	5.90 — 5.70
גערסטע מאלץ	62	7.20 — 6.60
גערסטע פוטטער	62	5.65 — 5.30
האפֿער	41	5.60 — 5.40
קוקורוץ באנאטער		—.— —.—
אנדערער	78	4.65 — 4.55
הירזע		5.50 — 5.20

[illegible] פער 100 קילאָגר.		
ווייצען פער אָקטאָבער		—.—
		— —
" פֿריהיאהר		8.50 —
קוקורוץ		4.90 —
גערסטע		— —
האפֿער פֿריה-יאהר		5.45 —
		—.—
רעפּס		13.25

באללען-מעהל	קר. פל.
נומער 0	20 60
" 1	20 —
" 2	19 40
" 3	17 80
" 4	17 —
" 5	16 —
" 6	14 60
" 7	13 50
" 8	10 40
" $8^1/_2$	8 20
שפּיריטוס: אלטע [illegible]	29. —
" נייע [illegible]	26.50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1879. Druck v. M. Burian, Marokkanerhaus.

דעם אָרטע צאבערצא (אין שלעזיען) ווירד פאָלגענדעס בעריכטעט: זייט קורצעם וואָהנט היער איינע פאמיליע נאמענס שטאך, אום דיא זיך דרייא זעעל-זאָרגער הערומשלאגען: דער קאטהאָלישע גייסטליכע, דער רעפאָרמירטע גייסטליכע אונד — דער אָרטס-ראבבינער! יעדער דיעזער זעעל-זאָרגער גלויבט איין רעכט אויף דיעזע פאמיליע צו האבען, וועלכע זאָ גליקליך איזט 7 קינדער צו האבען, פאָן דענען 3 קאטהאָלישע, 2 רעפאָרמירטע אונד 2 יידיש זינד. דיא זאכע פערהאלט זיך פאָלגענדערמאסען: הערר שטאך איזט נעמליך רעפאָרמירט, זיינע פרויא הינגעגען איזט וואָהל איינע געבאָרענע יידין, האט אבער מיט דער רעליגיאָן בערייטס זאָ אָפט געוועכסעלט, וויא איין אנדערער מיט דעם ראָקע. זיא איזט דיא שוועסטער דעם גייסטליכען קארנינסקי, דער עבענפאללס אלס יודע געבאָרען, אונד גלייכצייטיג מיט זיינער שוועסטער צור קאטהאָלישען רעליגיאָן איבערטראט. — זיא הייראטעטע איינען קאטהאָליקען אונד האטטע מיט איהם 3 קינדער. נאך זיינעם טאָדע ליעס זיא זיך וויעדער אינם יודענטהום אייפנעהמען אונד הייראטעטע איינען יודען. מיט דיעזעם האטטע זיא צווייא זאָהנע. דיעזער קאָנגטע יעדאך מיט דעם לייכטזינניגען ווייבע ניכט לאנגע לעבען, ער שייד זיך פאָן דערזעלבען, וואָראויף דיעזע ביי דען רעפאָרמירטען זיך טויפען ליעס. קורץ דאראויף הייראטעטע זיא הערר שטאך, מיט דעם זיא עבענפאללס בערייטס 2 קינדער האט, דיא נאטירליך צור רעפאָרמירטען קירכע געהאָרען. עס זיעהט אין דיעזער פאמיליע אויך זעהר וועניג געמיטהליך אויס. דיא קאטהאָלישען קינדער בעקעמפפען דיא רעפאָרמירטען אונד יידישען, דיא רעפאָרמירטען דיא קאטהאָלישען אונד יידישען, ענדליך אבער דיא יידישען דיא קאטהאָלישען אונד רעפאָרמירטען קינדער. דיא עלטערן האבען דען גאנצען טאג ניכטס אנדערעס צו טהון, אלס דיא „רעליגיאָנס-שטרייטיגקייטען" אונטער איהרען קינדערן צו שליכטען. פרייליך ווערדען דיא קינדער היעצו אם מייסטען פאָן דען זעעל-זאָרגערן גערייצט. — איינע היבשע „משפחה" דאס!

* (דער „שמש" גוטמאנן פערורטהיילט.) אונזערע לעזער ווערדען זיך נאָך דער מעלדונג עראיננערן, דאס דער „שמש" אונד קאססיער דער פעסטער פּאָרטשריטטס-געמיינדע, הערר איגנאץ גוטמאנן, דער געמיינדע-קאססא דען בעטראג פאָן 8348 גול׳ פעראונטרייטע אונד נאך אמעריקא ענטפליעהען וואָללטע. — אין ענגלאנד געפאנגען גענאָממען, ווארדע דערזעלבע נאך פעסט צוריקגעבראכט. — אם 5-טען דיעזעס ווארדע גוטמאנן פאָם פעסטער קאָניגליכען שטראָף-געריכטע צו דרייא-יעהריגעם קערקער פערורטהיילט. דערזעלבע מעלדעטע זאָגלייך דיא אפפעללאציאָן אן.

* (איינע דיעבס-באנדע, 530 קאָפפע שטארק.) אויס מאָסקוי ווירד בעריכטעט: פיעל אויפזעהען ערדעגט אין דער גאנצען אומגעגענד דיא ענטדעקונג איינער דיעבס-באנדע, דיא 530 קאָפפע צעהלט. יעדעס מיטגליעד דיעזער באנדע האט איינען פאלשען פאס, אויף איינען פאלשען נאמען אויסגעשטעללט. דער הויפטמאנן דיעזער באנדע איזט עבען קיין מאנן, זאָנדערן איין ווייב אונד צוואר איינע — יידין! עס איזט דיעזע פרויא איינע גאר מערקווירדיגע ערשיינונג. אלס דיא טאָכטער איינעם רייכען געלד-וועכסלערס, הייראטעטע זיא נאָך אלס יונגעס מעדכען דען זאָהן איינעם יידישען גראָסגרונד-בעזיטצערס. דיעזער ווארדע יעדאך נאָך אים ערסטען יאהרע נאך דער הייראטה פאָן איינער באנדע רייבער ערשלאגען אונד אויסגעריבט. בעפאָר דיא רייבער דיא וואָהנונג פערליעסען, שפעררטען זיא דיא יונגע פרויא אין איין צימער אונד שטעקטען זאָדאנן דאס הויז אין בראנד. נור דורך איין וואהרעס וואונדער געלאנג עס דער פערצווייפעלטען פרויא, זיך דורך דאס פענסטער צו רעטטען, בעפאָר זיא פאָן דער פייער-פלאממע ערייילט ווארדע. דער ערמאָרדעטע מאנן ווארדע נור אלס „קאָהלע אונד אשע" אויפגעפונדען. דאס מערקווירדיגע ביי דיעזער טרויריגען געשיכטע איזט, דאס דיא רויב-מאָרדער בעקאננטע וואַרען. דאס גוט, אויף וועלכעם דאס יונגע עהע-פאאר וואָהנטע, בילדעטע נעמליך פריהער איהר געמיינשאפטליכעס אייגענטהום. דורך לייכטזיננינקייט פאָן שולדען איבערבירדעט, מיסטע דאס גוט געריכטליך פער ליציטאנדאָ פערקויפט ווערדען. דער פאטער יענעס יונגען מאננעס וואר דער הויפט-גלייביגער אונד קויפטע דענן אויך דאס גוט אן זיך. דיעזעס שענקטע ער ביי דער הייראטה זיינעם זאָהנע. פרייליך גלויבטען דיא ליעדערליכען שולדען-מאכער, דאס זיא „פאָם יידען" געפאפפט ווארדען, דער דאס גוט אויף דער ליציטאציאָן ביללינער ערהיעלט, אלס וועגן מאן דאס גוט אויס פרייער האנד פערקויפט האבען ווירדע. אויס דיעזעם גרונדע האבען דיעזעלבען אן דעם גענצליך אונשולדיגען יונגען מאננע זאָלך׳ בלוטיגע ראכע גענאָממען. דיא פרויא צייגטע דיא רויב-מאָרדער ביים געריכטע אן, אללײן ווער קיממערט זיך דענן אין רוסלאנד דאראום, וועגן איין „יידע" ערמאָרדעט אונד אויסגעריבט ווירד! דיא ריכטער זוכטען דיא זאכע צו פערטושען. דיא אונגליקליכע פרויא קאָנגטע טראָטץ אללער אנשטרענגונג ניכטס אויסריכטען. פלאָטצליך וואר זיא פערשוואונדען. נאך עטווא זעכס יאהרען טויכטע דיעזעלבע אלס פיהררין איינער צאהלרייכען דיעבס-באנדע אויף, דיא זיא זעלבסט געשטיפטעט האט. זיא ווילל אויף דיעזע ווייזע אן דער מענשהייט ראכע איבען דאפיר, דאס זיך ניעמאנד אום דען מאָרד איהרעס אונגליקליכען מאננעס געקיממערט. דיעזער אומשטאנד דירפטע דער נינמעהר איינגעפאנגענען פרויא אלס „מילדערונגס-גרונד" געלטען!

* (קיינע כאָלערא אין רוסלאנד.) זייט דעם 9-טען פעבער איזט אין רוסלאנד קיין איינציגער כאָלערא-פאלל פאָרגעקאָממען — אונד זאָמיט איזט דאָרט דיא כאָלערא אלס ערלאָשען צו בעטראכטען.

* (סעגעדין אין האָכסטער געפאהר.) וויר פירכטען, דאס וועהרענד וויר היער דיעזע צייליען אין דרוק געבען, דיא גאנצע שטאדט סעגעדין אונטער וואססער שטעהט. דיא הייטע פריה פעראָפפענטליכטען סעגעדינער דעפעשען בעצייכנען דיא לאגע דער שטאדט אין האָכסטער געפאהר. אם אלפאָלד-באהנ-דאממ, דער דיא לעצטע שוטצ-מויער בילדעט, צייגען זיך בערייטס ריססע פאָן געפעהרליכער ארט. מיט יעדער שטונדע קאָממט דיא איבערשוועממונגס-געפאהר נעהער, דא דאס וואססער אום 6 ליניען פער שטונדע שטייגט. 1200 לאָהנ-ארבייטער, 1000 סאָלדאטען אונד 300 סעגעדינער איינוואָהנער ארבייטעטען אין דער נאכט פאָן זאמסטאג אויף זאָננטאג אן דער פערבעססערונג דעם דאממעס. מאן פירכטעט בערייטס פאָר אונרוהען אונד געוואלט-שטרייכען, וועסהאלב מאן דאס שטאנד-רעכט (שטאטאריאום) פערקינדען מיסטע. יעדער, דער דיא פערווירדיגונג צו איינעם דיעבשטאהל, אָדער רויב בעגעהט, קאָממט זאָפאָרט אן דען גאלגען. דער נאך סעגעדין ענטזענדעטע רעגיערונגס-קאָממיסער ליעס איינען אויפרוף ערגעהען, נאך וועלכעם זיך אללע ארבייטס-פעהיגען פערזאָנען זאָפאָרט צור ארבייט אן דען דאמם בעגעבען זאָללען. דיא רייכסטען קויפלייטע, האנד-ווערקער אונד הויז-בעזיטצער ארבייטעטען געסטערן פערזאָנליך אונד מיט איהרען דיענסט-לייטען אן דעם דאמם. — מאָגע נור דיעזע ארבייט צום רעטטענדען ציעלע פיהרען. — געסטערן האבען היער דיא דעפּוטירטען איינע זיטצונג געהאלטען, אין וועלכער בעשלאָססען ווארדע, איינע אנלייהע פאָן 20 מיללייאָנען אויפצונעהמען, אום פאָן נון אן אללע טהייס-דאממע הויערנד בעפעסטיגען אונד דיא טהייס דעראַרט רעגולירען צו קאָננען, דאס ניכט וויעדער יעדעס יאהר טהייס-איבערשוועממונגען פאָרקאָממען זאָללען.

אונד שפראך: „מיינע הערדען, זיא האבען מיר, אָהנע עס צו וויססען, איינע גראָסע געפעללינקייט ערוויעזען. בענעדיקט פראנק איזט איינער מיינער עלטעסטען אונד פערטרויטעסטען פריינדע. איך בין וואָהל קיין יודע: אבער איך האבע מיט איהם צוזאממען אן איינער האָכ-שולע שטודירט. ער וואר מיין קאָללעגע. ניע העטטע איך פערמוטהעט, דאס ער אין דיעזער געגענד לעבט. וואהרליך איך וואוסטע ניכט, וואָ ער זיך אויפהאלט. איך בין איבעראויס גליקליך, דאס איך איהן זאָ אונפערמוטהעט היער געפונדען." —

דער קאָרפּאָראל זאה דעם פרעמדען פעסט אינס געזיכט. אן דעם פרעמדען צייגטע זיך אבער ניכט איין פריינדליכער אונד פריידיגער געזיכטס-אויסדרוק — זאָנדערן אין דעם העססליכען געזיכטע צייגטע זיך איין אויסדרוק, דער זאגען וואָללטע: „יעטצט, קערל, האבע איך דיך וויעדער געפונדען — יעטצט הייסט עס: ענטוועדער — אָדער! —" דעם קאָרפּאָראל, דער איין ערפאהרענער מענשען-קעננער וואר, קאם אויך דיעזער פרעמדע אלס געהיימניס-פאלל פאָר. — פלאָטצליך ווארדע אבער זיינע אויפמערקזאמקייט אויף עטוואס אנדערעס אבגעלענקט — דענן דיא צווייא שאָנען פרייליין, מאטהילדע אונד לויזא, דיא טאָכטער דעם הערין לייטמאנן, וואַרען דורך דען האָף געקאָממען, דורך וועלכען זיא אָפט אן איינעם שאָנען אבענד איהרען שפאציער-גאנג מאכטען.

אללעס וואר אויפגעשטאנדען, אום דיא אין דיעזעם דאָרפע זעהר בעליעבטען אונד געאכטעטען מעדכען צו בעגריססען —; נור דער פרעמדע זעטצטע זיך ערסט רעכט ניעדער. —

„לאססען זיא זיך דורך אונס ניכט שטאָרען!" זאגטע מאטהילדע אונד וואָללטע ווייטער געהען; אלס זיא אבער דען פרעמדען ערבליקטע, בליעב זיא פלאָטצליך שטעהען. מאן ערצעהלט פאָן דער גיפטיגען קלאפּפער-שלאנגע, דאס זעלבסט איהר בליק זאָ גיפטיג אונד בעטייבענד איזט, דאס איהר אָפּפער שאָן ביי איהרעם אנבליקע זיך ניכט מעהר ריהרען קאנן אונד וויא פערשטיינערט שטעהען בלייבט. — אונד אין דער טהאט לאג אין דעם אנבליקע דיעזעס פרעמדען עטוואס, וועלכעס מאן צום ערשטען מאלע ניכט אָהנע פורכט אונד ארגוואָהן זעהען קאנן. אין דיעזעם אבגעלעגענען אָרטע בעגעגנעטען דיעזע מעדכען זאָ זעלטען איינעם אונבעקאננטען געזיכטע, דאס יעטצט דער אנבליק דיעזעס העסליכען פרעמדען פיר זיא אום זאָ איבערראשענדער אונד פיינליכער וואר.

דער פרעמדע אבער בעמערקטע עס, דאס דיא מעדכען ביי זיינעם אנבליקע צוריקגעשראָקען וואַרען, וואס ביי איהם נור איין שאדענ-פראָהעס לעכעלן הערפאָרבראכטע. —

דיא ביידען מעדכען גריססטען, אונד ענטפערנטען זיך.

„זאָלל איך זאָ לעבען, וויא דאס זאָלכע ליעבליכע קינדער זינד, וויא מאן זיא אין גאנצען עסטערייך ניכט פינדעט! (זאגטע ברוין) זיא געהען יעטצט וואהרשיינליך וויעדער אם אבהאנגע דעם בערגעס שפאציערען, אום דא דען וואססער-פאלל צו בעוואונדערן."

יעטצט ערהאָב זיך דער פרעמדע, צאהלטע זיינע רעכנונג, אונד פראגטע, וועלכען וועג ער צו נעהמען האט, אום צו דער וואָהנונג בארוך פראנקס צו קאָממען.

„זיא נעהמען געראדע נאך דער נאזע. (זאגטע ברוין) זיא זעהען, נאך וועלכער ריכטונג דיא ביידען פרייליין גינגען. דיעזעלבע ריכטונג מיססען זיא נעהמען. זיא נעהמען איבער דען שטעג, דען זיא צו איהרער רעכטען פינדען ווערדען, נעהמען אונגעפעהר איינע פיערטעל שטונדע אם אבהאנגע דעם בערגעס הין אונד ווערדען דאנן לינקס אויף דער בערגעס-שפיטצע איין איינצעלנעס, זאָנדערבאר געבויטעס הויז ערבליקען, דאָרט וואָהנט בארוך פראנק. — עס איזט איבעריגענס איין שאָנער שפאציער-גאנג. דיא ביידען פרייליין זאגען, דאס גאר קיין שאָנערער אין דער גאנצען אומגעגענד עקסיסטירט."

נאכדעם זיך נון דער פרעמדע ענטפערנטע, זאגטע ברוין: „איך בין נייגיריג, אָב איהן בארוך פראנק עמפפאנגען ווירד!"

„מיין ליעבער ברוין! (זאגטע דער קאָרפּאָראל) זיא האבען איין שרעקליכעס פלוידער-מויל — אונד דאמיט באסטא!" —

אינדעססען זעטצטען דיא ביידען שוועסטערן איהרען שפאציער-גאנג פאָרט. קוים האטטען זיא דען שטעג הינטער זיך, זאָ שיען דאס דאָרף, וויא אין דער ערדע פערשוואונדען, דא עס הינטער דעם בערגע צו ליעגען קאם. זאָ רוהיג, זאָ פערן פאָן דעם געריישע דעם לעבענס וואר דיעזער אָרט דעם שפאציער-גאנגעס. נור דאס אנגענעהמע רוישען דעם וואססער-פאללעס פאָם עלבע-באכע האָרטע מאן — זאָנסט וואר אללעס שטילל.

„ווייסט דוא, מאטהילדע, איך מאָכטע הייטע דען שפאציער-גאנג אבקירצען. (זאגטע לויזא) איך בין הייטע אויסנאהמסווייזע זעהר פירכטזאם."

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

כע פֿאָן דער ערסטען ענטשטעהונג אונד בעשטימונג דיעזעס פֿאָנדעס שפּרעכען. דיא ענטשטעהונג דיעזעס פֿאָנדעס איזט אללגעמיין בעקאננט. הייני האט נעמליך איבער דיא יודען אונגארנס נאך אונטערדריקונג דעס 1848-ער פֿרייהייטס-קאמפּפֿעס איינע בעזאָנדערע קריעגס-שטייער אלס שטראפֿע פֿערהענגט. זיינע מאיעסטעט האט יעדאָך דיעזע קריעגס-שטייער דען יודען אלס „שולפֿאָנד" צוריקגעשענקט. דאס איזט דיא ענטשטעהונג דעס שולפֿאָנדעס. וואס דיא בעשטיממונג בעטריפֿפֿט, זאָ עקסיסטירט איין האָהער ערלאס דעס וויענער מיניסטעריאומס פֿאָם יאהרע 1856, אין דעם עס הייסט: „זיינע מאיעסטעט וויניש, דאס דיעזער פֿאָנד, דען ער דען יודען צוריקגעשענקט האט, צור ערריכטונג פֿאָן מוסטער-שולען, צור הערשטעללונג איינעס ראבבינער-סעמינארס, צור אונטערשטיצונג פֿאָן טויב-שטוממען- אונד בלינדען-אינשטיטען, וויא אויך צור אונטערשטיצונג פֿאָן פֿאָלקס-שולען אין ארמען געמיינדען פֿערוועגדעט ווערדע." דאס איזט דיא אורשפּרינגליכע בעשטיממונג דעס אונגאריש-יידישען שולפֿאָנדעס. נון דארף אבער איינעס ניכט פֿערגעססען ווערדען. אין ערלאס, וועלכער זייטענס דעס וויענער מיניסטעריאומס אים יאהרע 1856 ערפֿלאָססען איזט, האט יא פֿיר דיא אונגארישע רעגיערונג קיינע בינדענדע קראפֿט. — צווייטענס אבער איזט ניכט אויסער אכט צו לאססען, דאס אים יאהרע 1855 דיא יודענהייט אונגארנס איינע איינהייטליכע קאָרפּערשאפֿט בילדעטע. — היינטע האט אבער אין פֿאָלגע דעס קאָנגרעססעס דיא טרעננונג פּלאטצגעגריפֿפֿען. דיא פֿאָרטשריטטלער האבען בעזאָנדערע אינשטיטוציאָנען, דיא אָרטהאָדאָקסען האבען עבענפֿאללס בעזאָנדערע אינשטיטוציאָנען. דיא אָרטהאָדאָקסען פֿאָרדערן דאהער, דאס נאכדעם יענער ערלאס אים דעם יאהרע 1856 פֿיר אונגארן קיינע בינדענדע קראפֿט האבען קאנן, אונד נאכדעם פֿערנער אינצווישען אונטער דען יודען איינע טרעננונג זיך פֿאָללצאָגען האט — דיעזע טרעננונג אויך אויף דען שולפֿאָנד אנוועגדונג פֿינדען מאָגע, דאמיט יעדע פּארטייא דען איהר געביהרענדען אנטהייל אם געמיינזאמען שולפֿאָנדע נאך איינעם ערמעססען פֿערוועגדען קאָננע. אָב דער רייכסטאג וויירקליך איינע „טרעננונג" דעס שולפֿאָנדעס אויססשפּרעכען ווערדע — דאס מוס ערסט אבגעווארטעט ווערדען. דיא רעגיערונג שיינט אנדערער מיינונג צו זיין, דא דער קולטוס-מיניסטער זאָנסט עס ניכט געוואגט העטטע, איין ראבבינער-סעמינאר ערריכטען צו לאססען, דעססען זעהר בעדייטענדע ביא- אונד ערהאלטונגס-קאָסטען אים דעם שול-פֿאָנדע בעשטריטטען ווערדען.

* (דיא פֿייערליכקייט דער טהראָנ-בעשטייגונג דעס רוסישען קאיזערס.) וויר האבען שאָן פֿאָר וואָכען געמעלדעט, דאס דיא רוסישע בעפֿאָלקערונג דעם 3-טען מערץ האָפֿפֿנונגספֿאָלל ענטגעגענזיעהט, וויל דער רוסישע קאיזער אן דיעזעם טאגע אלליעהרליך זיינע „טהראָנ-בעשטייגונג" פֿייערט. מאן ערוואַרטעטע, דאס ער דיעזע פֿייערליכע פֿעראנלאססונג דאצו בעניטצען ווירדע, דעם פֿאָלקע, וועגן אויך קיינע פֿאָללקאָממענע „קאָנסטיטוציאָן", וועניגסטענס דאָך איינינע פֿרייהייטען צו שענקען. — וויר זאגען: צו „שענקען", וויל מאן אין רוסלאנד דעם פֿאָלקע איבערהויפּט קיין „רעכט" איינרייםט. נון ווירד איבער דען פֿערלויף דיעזער טהראָנבעשטייגונגס-פֿייערליכקייט אים פּעטערסבורג פֿאָם 7-טען דיעזעס פֿאָלגענדעס טעלעגראפֿירט: „אם 3-טען דיעזעס פֿאנד פֿאָר אללעם אם קאיזערליכען האָפֿע איין פֿייערליכער גאָטטעסדיענסט שטאטט. נון פֿאָלגטען דיא פֿערשיעדענען בעגליקווינשונגען. צוערסט קאמען דיא גראָספֿירסטען מיט דעם קראָנפּרינצען אן דער שפּיטצע, וועלכער דיא אנשפּראכע היעלט אונד אונטער אנדערעם פֿאָלגענדעס זאגטע: „וויר ווינשען אונד האָפֿפֿען, דאס אייערע מאיעסטעט ביא דיעזער פֿייערליכען פֿעראנלאססונג איינען האָכהערציגען ענטשלוס פֿאססען ווערדע, דער דעם גאנצען רייכע צום הייל געררייכען זאָלל!" — דער קאיזער ערווידערטע: „איך דאנקע הערצליך פֿיר איהרע גליקווינשע. מיין שטרעבען וואר אימטער, דאס מיין נאכפֿאָלגער אויף דעם טהראָנע איין גראָססעס אונד שטארקעס רוסלאנד פֿינדע. אום דיעס ציעל צו עררייכען, זינד געוויס גראָסע אויפֿגאבען צו ערפֿיללען. וויר מיססען דיא שטאאטס-אויסגאבען פֿערמינדערן, וויר מיססען דיא געלדפֿערהעלטניססע בעססערן; וויר מיססען אים רייכע אונד אין דער ארמעע איינע בעססערע פֿערוואלטונג איינפֿיהרען. וויר מיססען דיא אין מאנכען געגענדען איינגעטרעטענע קראנקהייט צו אונטערדריקען זוכען. אלל דיעס מוס זאָגלייך געשעהען. אנדערע אויפֿגאבען, דיא אויף דיא פֿאָלקס-פֿרייהייט זיך בעציעהען — קאָננען יעטצט ניכט ערפֿיללט ווערדען. וויר מיססען ווארטען, ביז דיא גערייצטהייט ביים פֿאָלקע, נאמענטליך ביא דען „ניהיליסטען", נאך אונד נאך געשוואונדען זיין ווירד, אונד זאָללטע איך דיעס ניכט מעהר ערלעבען, דאנן מאָגע עבען מיין נאכפֿאָלגער אויף דעם טהראָנע דיא אויפֿגאבע דער פֿאָלקס-בעפֿרייאונג ערפֿיללען. איך ווינשע איהם היעצו פֿיעל גליק!" — זאָ וויט דיא רעדע דעס רוסישען קאיזערס, אים דער נור דאס איינע הערפֿאָרגעהט, דאס וועהרענד זיינעס לעבענס דאס פֿאָלק אויף דיא געוועהרונג פֿאָן פֿרייהייטען קוים צו האָפֿפֿען האט. וויא עס יעדאָך אויססיעהט, ווירד זיך דאס פֿאָלק אין רוסלאנד דיא פֿרייהייט, דיא מאן איהם ניכט געבען וויל, זעלבסט אונד מיט געוואלט נעהמען. דיא ניהיליסטען זינד עבען דיא מענגער ניכט, דיא מיט זיך שפּאססען לאססען!

* (געגען דען וואוכער.) דיעזער טאגע האט זיך דער דירעקטאָר דער שטאאטס-קאססא אין וויען ערשאָססען. עס שטעללטע זיך הערויס, דאס דער האָכגעשטעללטע בעאמטע נור דאדורך צום זעלבסט-מאָרדע געטריעבען וואורדע, וויל ער אין דיא געוואלט הערצלאָזער וואוכערער געראטהען וואר. אין פֿאָלגע דיעזעס פֿארפֿאללעס, דער נאטירליך אין דער עסטערייכישען רעזידענצשטאדט גראָססעס אויפֿזעהען ערדעגט האט, וואורדע אין דער געמיינדע-ראטהס-זיטצונג פֿאָם 5-טען דיעזעס פֿאָלגענדער, מיט 36 אונטערשריפֿטען פֿערזעהענע אנטראג איינגעבראכט: „אין לעטצטערער צייט האט דער וואוכער בערייטס צאהלרייכע אָפּפֿער געפֿאָרדערט. פֿיר גאליציען וואורדע בערייטס אם 19-טען יולי 1877 איין געזעטץ געגען דען וואוכער אינס לעבען גערופֿען. אין דער זיטצונג פֿאָם 17-טען אָקטאָבער פֿאָריגען יאהרעס האט אויך דער ניעדערעסטערייכישע לאנדטאג דיא נאָטהווענדיגקייט ערקאננט, דעם דראָהענדען איבעל דעם וואוכערס ענטגעגענצוטרעטען. ער פֿאסטע דאהער דען בעשלוס, דער רעגיערונג איין געזוך צו אונטערברייטען וועגען איינברינגונג איינעס „וואוכער-געזעטצעס" פֿיר אללע קראָנלענדער דער עסטערייכישען רייכסהעלפֿטע. זאָללטע אבער איין דעראַרטיגעס געמיינזאמעס געזעטץ אויף גראָססע הינדערניססע שטאָססען, זאָ מאָגע דער רייכסראטה אין זאָלכעם וועניגסטענס פֿיר ניעדער-עסטערייך שאפֿפֿען. מאָגע דאהער דער וויענער געמיינדע-ראטה זיך דעם בעשלוססע דעס ניעדער-עסטערייכישען לאנדטאגעס אנשליעססען אונד זאָוואָהל ביא דער רעגיערונג, אלס ביא ביידען הייזערן דעם רייכסראטהעס אום שאפֿפֿונג איינעס שטרענגען וואוכער-געזעטצעס אנזוכען. דיעזער אנטראג וואורדע איינשטיממיג אנגענאָממען. — (מערקווירדיג איזט היעביא, דאס אין דיעזעם אנטראגע ניכט ערוועהנט ווירד, אָב דאס נייע וואוכער-געזעטץ אין גאליציען עטוואס גענוטצט האט. נאך דער ביזהעריגען ערפֿאהרונג האט איין וואוכער-געזעטץ נאך ניע גענוטצט, וואָהל אבער דעם פֿרייען האנדעל אונד פֿערקעהרע אָפֿט בעדייטענד געשאדעט!)

* (איינע פֿאמיליע, דיא דרייא קאָנפֿעססיאָנען אנגעהאָרט.) אים

פֿאָלליעטאָן.

דער געהיימניס-פֿאָללע.

(3-טע פֿאָרטזעטצונג.)

„דיעזער זאָנדערבארע, געהיימניספֿאָללע געלעהרטע הייסט: באַרוך פֿראַנק." (זאגטע ברוין.)

וויא איינער, דער אויף דאס האָכסטע איבעררראשט ווירד, שפּראנג דער פֿרעמדע פֿאָם זיטצע אויף אונד ריעף: „„וואס זאגען זיא? האבע איך רעכט געהאָרט? פֿראַנק זאגטען זיא, פֿראנק? דיעזער וואָהנט היער?""

„היער וואָהנט ער וואָהל ניכט; אבער איינע האלבע שטונדע וועגס פֿאָן היער. ער וואָהנט דאָרט אויף איינעם שאָנען בערגע, אן דעססען שפּיטצע זיינע שטערנווארטע שטעהט. דאָרט לעבט ער אבגעזאָנדערט פֿאָן אללען מענשען אונד איזט אום דיא האָהע דעס בערגעס נעהער צו דען שטערנען. ווענן וויר אום מיטטערנאכט שאָן גוט שלאפֿען, דא וואכט ער נאָך אימטער אויף זיינער שטערנווארטע. פֿאָרשט נאך דער שטעללונג אונד נאך דעם נאמען דער שטערנע — אונד וויא דער וואלד-היטער ערצעהלט, האט ער זאָגאר איינמאל איינען שטערן פֿאָם הימטעל הערונטערגעשאָססען."

„לאססען זיא זיך ניכט אויסלאכען! (זאגטע דער קאָרפּאָראל) דאס וואר זאָ: דיעזער שטערנזעהער פֿראנק האט דורך דאס פֿענסטער זיינער שטערנווארטע זיינע „פּערשפּעקטיווע" הינויסגעשטעקט, אום דאמיט אירגענד איינען שטערן נעהער בעאָבאכטען צו קאָננען. צופֿעלליגער ווייזע וואר דאמאלס „שטערנשנופּפֿען" (דאס זינד זאָלכע ליכט-ערשיינונגען אין דער לופֿט, דאס מאן גלויבט, שטערנע פֿאללען הערונטער) — אונד דא דער וואלד-היטער דיא לאנגע פּערשפּעקטיווע פֿיר איינע פּיסטאָלע געהאלטען האט, זאָ גלויבטע ער, דער שטערן וועררע הערונטערגעשאָססען וואָרדען.""

„קאנן שאָן זיין! (זאגטע ברוין) מאן זאגטע מיר, ער האט זאָלכע „פּערשפּעקטיווע", דאס מאן דאמיט אויף דעם ווייטען מאָנדע זאָגאר בערגע אונד טהעלער זעהען קאנן. מאן וויל אונס איינרעדען, דאס דער מאָנד זאָ וויא אונזערע ערדע אויססיעהט אונד פֿאָן לעבענדיגען וועזען בעוואָהנט ווירד — אבער איך בין נאָטשלאָב קיין לייכטגלייביגער. . . ."

„„דער טייפֿעל זאָלל מיך האָלען, ווענן עס ניכט ער איזט! (ריעף דער פֿרעמדע) וויא, זאגען זיא, הייסט ער? בענעדיקט פֿראנק?""

„ניין, באַרוך פֿראנק?"

„„איזט „באַרוך" אונד „בענעדיקט" ניכט דאסועלבע?"" פֿראגטע דער פֿרעמדע.

„קאנן שאָן זיין! מאנכער יודע שעמט זיך מיט דעם יידישען נאמען „ברוך" אונד גיבט זיך איינען דייטשען נאמען „בענעדיקט"."

„„זעהען זיא, העררר ברוין, זיא זינד דאָך קיין געלעהרטער! (זאגטע דער קאָרפּאָראל) בענעדיקט איזט ניכט דייטש, זאָנדערן לאטייניש אונד הייסט זאָפֿיעל וויא „געזעגנעט" אונד אויך דאס וואָרט ברוך אים העברעאישען האט דיאזעלבע בעדייטונג.""

„ער איזט אונשטרייטיג דערזעלבע! (ריעף דער פֿרעמדע) זאגען זיא מיינע הערען, וואָפֿאָן לעבט היער דיעזער געלעהרטע באַרוך פֿראנק? אונד וויא אלט מאג ער זיין? — אונד ווארום הייסען זיא איהן איינען געהיימניס-פֿאָללען זאָנדערלינג?"

„„סאלאמאָן דער ווייזע האט וואָהל געזאגט: „דער רייכטהום איזט ניכט ביא דען געלעהרטען" — אבער דיעזער פֿראנק שיינט ניכט ארם צו זיין. אלס היער פֿאָר איינעם יאהר פֿיעלע הייזער אבגעבראננט, דא פֿערטהיילטע ער אונטער דיא ארמען אבגעבראננטען פֿיעל, זעהר פֿיעל געלד. ער איזט געגען דיא וויירקליכען ארמען זעהר בארמהערציג אונד וואָהלטהעטיג — אונד דעננאָך ציעהט ער זיך פֿאָן אללען מענשען צוריק אונד וויל מיט ניעמאנדעם שפּרעכען. זיין אלטער איזט ערסט איבער דרייסיג. איך גלויבע ניכט, דאס ער שאָן 35 יאהרע אלט וועהרע, אונד דעננאָך האט ער זיך שאָן פֿאָן אללער וועלט צוריקגעצאָגען. זאָגאר מיט מיינעם געפֿאטטער לייכטמאנן פֿערמיידעט ער יעדע צוזאממענקונפֿט, טראָטצדעם עס זיך היער יעדער אנדערע פֿיר איינע עהרע רעכנעט, ווענן ער מיט מיינעם געפֿאטטער שפּרעכען קאנן. ניעמאנד וויים, וואָהער ער געקאָממען אונד וואס ער אייגענטליך זייא. אנפֿאנגס וואָללטע איך גאר ניכט גלויבען, דאס ער יודע איזט. אבער פֿאָר פֿיער מאָנאטען וואר דער בעריהמטע פּראגער אָבער-ראבבינער ראפּאפּאָרט דירעקט היעהער געקאָממען אום דיעזען געלעהרטען צו שפּרעכען. — דיא צוזאממענקונפֿט צווישען דיעזען ביידען וואר וואָהל זאָ קורץ אלס מאָגליך, אבער ביא זיינער אברייזע זאגטע דיעזער פּראגער אָבער-ראבבינער צו מיינעם געפֿאטטער: „זיא האבען היער איינען דיאמאנטען, דער נור גערנע אין דען דונקלען בערגען (הרי חושך) פֿונקעלט אונד גלענצט."

דער פֿרעמדע ריעב זיך פֿאָר פֿערגניגען דיא הענדע